

ACC. N:R M. 14096:1-5.

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Gunnilla Månsson, Lund*
Härad: *Tönnersjö* Berättare: *Hemming Jönsson, Tärstorp*
Socken: *Tönnersjö* Berättarens yrke: *lantbrukare*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1885 i Eldsberga*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*När den nya tiden kom till bygden. s. 1-3.
Torparnas bostäder och behag. s. 4-5.*

*LUF 73.
N. M. 81.*

*40 fot. B 19545 grepe av trä (mg. n. X:1:16:32.)
4.2083 H. J. s hus. (mg. n. X:1:16:31, X:1:16:33.)*

ACC. N:R M. 14096: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Far och farfar hade ett torp och arrenderade av Alnäs' jord. 1913 skiftades godset och arrendatorerna blev sina egna.

Det var godsägaren på Alnäs, August Halling, som införde nyheter inom jordbruket i trakten. Han köpte nio stycken Oliverplogar, som då kostade sextio kronor. Allt flera bönder köpte sen sådana. På 90-talet började han med slättermaskin och 1903 kom självbindaren till Alnäs. All sin jord, 550 tunnland, marla han redan 1882.

Jorden i Tostarp tillhörde kronan, men 1904 köpte bönderna den. Här i Tostarp märglade vi inte jorden utan kalkade den. Dessförinnan var det mager jord och man höll mycket får. Fram på 30-talet upphörde man med fåraveln. Sen jorden kalkats kunde man odla klöver och då fick man fler nötkreatur i stället. Sen Andelsslakteriet börjat 1899 ökades svinaveln kraftigt, fast skåningarna i början konkurrerade ut oss. - Vi hade sex-sju skiften, träda-råg - två år vall - potatis - rovfrukt. Far hade mycket skogsmark, men jag har odlat upp allt och har nu 16 tunnland åker.

Förr hade de klösar, men vid sekelskiftet fick vi fjäderharv. 1887 började man leja ångtröska från Eldsberga, och 1907 bildades en ångtröskförening.

Bystämman tror jag aldrig här funnits. Arrendatorerna hade var sin bit av vägen att sörja för. Vart år i november synades vägen av Karl Näsman i Laholm, som var länsman 1893 - 1934.

Postkontor fick vi i byn 1884. Posten hämtades vid järnvägen i Eldsberga av postbäraren, som också delade ut den i gårdarna.

ACC. N:R M. 14096:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Här fanns ingen gästgivaregård, men i Hilleshult fanns en för skjutsens skull. Den upphörde när Bolman kom 1889. När folk härifrån trakten ville resa till stan fick de tala med grannen om han skulle åka. Man for till troget i Halmstad och sålde ägg, potatis och råg. Fick man inte sålt det där kunde handlaren ta det, men då blev det sämre betalt.

Innan Bolman kom fanns här de, som körde ända upp i Småland och forslade ner timmer till Halmstad. En del tjänade något på att göra träskor. Riktigt snickeriarbete utfördes av yrkesfolk.

Det var många som for till Amerika härifrån, och de flesta stannade. Det var svårt att få arbete, här fanns inga fabriker, och familjerna var stora med ofta tio - elva barn. Men när kronoparken började anläggas blev här gott om arbetstillfällen, fast det var dåligt betalt. Den anlades 1893 av Karl Axel Holgren.

En nyhet minns jag att en Amerikafarare införde - cykeln. Det var Johan Pettersson som 1898 kom hem med en Crescent. Efter det skaffade sig en och annan cykel, men inte förrän vid de goda åren i början av världskriget blev det allmänt. Då fick man bra betalt för rågen, 14-20kronor, och då skaffade man också bättre djur.

De fattiga hade det svårt. En gubbe, som var litet vimsig, gick runt i gårdarna. De andra bodde för sig själva och fick hjälp av kommunen. Fjorton dagar före Marie Beb., midsommar, Micaeli och jul fick de fyra fot - en fot är tjugosex liter - råg nere i magasinet vid kyrkan och tio kronor till kaffe

ACC. N:R M. 14096:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och annat. Ägg och mjölk fick de av bönderna dessutom. Skyldigheten att lämna råg till magasinet gick runt mellan gårdarna.

Det enda nöje vi hade var logdansen. Då köptes brännvin till pojkarna och vin till flickorna - det var billigt då, man fick en helbutelj gott vin för sjuttiofem öre. Till bröllop och begravning var bara den närmaste släkten och vännerna inbjudna. Vi gjorde äreportaræ och transparanger och ropade ut brudparet och hela bröllopsällskapet, och de visade sig par efter par i äreporten. Någon dag efteråt blev vi sedan bjudna på kaffe och sprit.

Jag brukade förr köra liken till kyrkan i en särskild likvagn och med två hästar. Ibland fick jag betalt, men oftast fick min hustru och jag vara med på middagen, och så var det betalning.

se B. 19545 (mg. nr. X:1:16:32.)
G. 2083 (mg. nr. X:1:16:31,
X:1:16:33.)

ACC. N:R M. 14096:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Till Alnäs hörde flera torp, där ägarna hade dagsverksskyldighet. Några hantverkartorp fanns ej. Uppe i skogsbrynet bodde en gammal gumma i en jordkula.

Torpen byggdes i allmänhet av gården, men farfar byggde sitt själv.

Till torpen hörde en liten trädgård med fruktträd, grönsaker och blommor. Där fanns bl. a. dalior, munkahattar och kejsarkronor.

I skogen plockade vi blodrötter, som torkades och koktes och gavs korna in vid blodstanning.

Torpen var mycket mindre än bondgårdarna. Farfar hade två rum och kök. Man kom in i förstugan, och bakom den låg köket. Till höger fanns två rum, som sträckte sig över hela stugans bredd, och till vänster ett rymligt skafferi. Halmtäckningen fick torparen själv bekosta. Huset var uppfört i korsvirke med råsten som fyllnad. På gården fanns en gubbe som gjorde ~~råsten~~ råtegel. Den torkades i halmtäckte små hus. Alla torpen var brädfordrade.

Stugan hade plant innertak med bjälkar. Det var klätt med spännpapp, som kritades. I köket var det jordgolv, men i rummen brädgolv, fast inte var de så täta och fina som nu. Trasmattor hade man, det vävdes i vart hus. I köket hade vi öppen härd, där kärlen stod på en trefot. Från härden eldades bakugnen, som var i samma murstock. Ibland eldade man den stora tvättgrytan ute. Torparen fick en viss mängd risbränsle, och torv så mycket han ville ta. I rummet fanns en uteliggare.

Vi hade tapeter på väggarna, som ofta tapetserades om till jul.

ACC. N:R M. 14096:57

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I bokhandeln i Halmstad köpte vi julark, sex stycken för tjugofem öre. Annars hade vi oljetryck på väggarna. De kostade en krona. (Hos medd. finns ett oljetryck, föreställande Oscar II och hela kungafamiljen.)

Vi hade ett stort klaffbord och ett annat litet bord. Någon bordstol hade vi inte. Men stolarna var handgjorda av snickaren i byn, fabriksmöbler fanns ej då. Några väggfasta möbler minns jag ej. Sängen var av utdragstyp till två personer. Vi hade också en soffa med lock.

I kistorna hade man sängkläder och linne. Brödet förvarades i skafferiet. Till jul bakade man så det räckte till ~~fredax~~ Fru-dan. Mor var mycket duk-tig till att göra svagdricka. Det förvarades i stora trätunnor.

Ett hörnskåp fanns, som var målat, och en Lindomebyrå. Inga hyllor men en skänk till porslinet. I ett gammalt torp i byn var fat och ~~hyllor~~ koppar uppställda på hyllor längs väggarna.

Torparna hade mycket får. Eftersom de själva inte hade tid att vakta dem, brukade de leja smålandspojkar, som vaktade hela sommaren för tio kronor.

En gumma hade sju hönor, som hon tog in i stugan på vintern, och hos henne värpte de året om. Hon hade jordgolv med sand på. Far hämtade ett lass sand var höst till henne.